

FOTO: Ivo HAVLÍK

Nezavěšuj! Prosím tě, nezavěšuj!

LADISLAVA CHATEAU

Na letošním filmovém festivalu v Benátkách proběhla premiéra filmu *Hlas Hind Radžabové*, zasahující dílo francouzsko-tuniské režisérky Kaoutter Ben Hanii, která je rovněž autorkou scénáře. Film je rekonstrukcí krvavého incidentu, zavraždění palestinské rodiny, včetně malých dětí, z nichž dvě děvčátka ještě chvíli přežívají pod mrtvými těly svých příbuzných. A marně prosí o záchranu. Snímek vyvolal obrovský mezinárodní ohlas, informují o něm všechna západní média a tiskové agentury. V Benátkách získal Stříbrného lva - Velkou cenu poroty i Zlatého lva za nejlepší film, a na mezinárodním filmovém festivalu v San Sebastianu přinesl svým tvůrcům také Cenu diváků za nejlepší film. Dílo je jen dalším potvrzením vražedných metod uplatňovaných vůči civilistům v Pásmu Gazy.

Tragédie začala loni 29. ledna odpoledne, Bašar Hamadí žijící v Gaze uposlechl izraelskou výzvu k evakuaci, jeho početná rodina se vydala v černém osobním autě značky Kia humanitárním koridorem do bezpečné zóny. V autě cestoval spolu se svou ženou a dětmi: Laján (14letá), Raghad (13letá), Mohammed (11letý) a neteř Hind Radžabová (6letá). Ve čtvrti Tal al-Hawa, jihozápadně od Gazy, poblíž čerpací stanice Faris, se auto dostalo do hledáčku izraelských tankistů právě obléhajících čtvrt. Údajně bezpečný koridor se stal smrtelnou pastí. Tank zahájil palbu na civilní auto plné dětí. Hned první střela připravila o život Bašara Hamadí, jeho ženu, dceru Raghad a syna. Přežila jen Laján a její sestřenice Hind. Lajáně se podařilo navázat telefonní spojení s Červeným palestinským půlměsícem, obdobou našeho Červeného kříže: *Stílejí po nás... Jsme v autě a tank je vedle...* Její zoufalý pláč náhle zaniká v hluku střelby, Laján Hamadíová přišla tak o život spolu s rodiči a sourozenci.

Pod hromadou mrtvol ještě žije malá Hind Radžabová, ještě se jí podaří vyťukat číslo své matky, která se kvůli intenzivnímu bombardování a střelbě k ní nemůže dostat. Ta později

v nahrávce z 30. ledna uvedla: *Hind mně řekla, že Lijan je mrtvá, ona sama má poraněné ruce, nohy a záda, ale ještě žije. Také mně řekla, že se moc bojí, ať pro ni přijedeme.* Ze záznamu je slyšet, jak Hind zoufale volá: *Prosím Vás, přijďte pro mě... Prosím tě... Přijďte... Někomu zavolejte, ať pro mne přijede... Prosím vás... Snažila jsem se svoji Hind uklidnit, říká zoufalá matka, která je profesí psycholožka, a dodává: řekla jsem jí, že pro ni přijede ambulance Červeného půlměsíce, že se už vše zařizuje, koordinuje.*

Tři hodiny zůstala Hind v telefonickém spojení se záchranným týmem. Celý film provází předsmrtný dialog Hind s členkou Červeného půlměsíce. Několik vět jsem zachytila z francouzské internetové ukázký.

Hind: *Prosím Vás, přijďte pro mě...*
Ženský hlas: *Všichni jsou mrtví?*
Hind: *Ano.*
Ženský hlas: *Ty jsi s nimi v autě?*
Hind: *Ano.*
Ženský hlas: *Miláčku, zůstaň v autě, nezavěším, zůstanu s tebou u telefonu. OK?*
Hind: *OK.*
Hind: *Tank už je přede mnou.*
Ženský hlas: *Kde je tank?*
Hind: *Vedle mne...*
Ženský hlas: *Pohybuje se? Někdo vystoupil?*
Hind: *Ano, hýbe se.*
Ženský hlas: *Je hodně blízko?*
Hind: *Moc blízko.*
Ženský hlas: *OK. Neboj se.*
Hind (zoufale): *Prosím tě, zůstaň se mnou... Prosím tě, nezavěšuj...*
Ženský hlas: *Miláčku, jsem s tebou a zůstanu s tebou. Nezavěším.*

BOHUMILA SARNOVÁ Říjen

Na větvích z dálky
září rudě
prořídle střípce jeřabin.

Listí se s větrem dohaduje
kam létat může
ve vírech s ním.

Říjen načíná období,
kterým je podzim a zima.
Hledáme bundy i čepice.
Chlad nás po ránu svírá.

Ještě se ale slunce žlutě
úplně z nebe netráčí.
Ještě se nechce lehce vzdávat
svých slunných teplých opratí.

Hind (v úzkosti z toho, co se stane): *Brzy bude tma. Strašně se bojím.*

Další slova přehluší palba z automatické pušky. Hind je mrtvá. Těžko to slovo lze pochopit, její hlas je dosud živý.

Kolem šesté večer vyjel pro malou Hind záchranný tým, projížděl kolem rozvalených stěn, rozrytou zemí. Nedoje! Ani záchranáři Júsif Zeino a Ahmed al-Madhoun nepřežili vražednou střelbu, kterou izraelští vojáci zahájili na projíždějící sanitku.

Jejich kolegové z Červeného půlměsíce směli rozstřílená a zkrvavená těla všech obětí vyprostit z vraků až po dvanácti dnech. A jak plyne z filmové rekonstrukce a tvrzení Červeného půlměsíce byla záchranná akce předběžně dohodnuta s izraelskou jednotkou operující v dané oblasti... Izraelská armáda však odmítla veškerou odpovědnost za smrt rodiny, tvrdila, že v době smrti Hind Radžabové v tom místě žádné vojenské operace neprobíhaly. Ze lži ji usvědčilo mnoho důkazů, včetně satelitních snímků.

Šestiletá Hind Radžabová se nepodílela na masakru ze 7. října 2023, neohrožovala bezpečnost Izraele. Stala se obětí vražedné mstivé nenávisti, podobně jako Ilan Halimi, hoch židovského původu, který se v lednu roku 2006 stal obětí antisemitského zločinu na pařížském předměstí Sceaux (Hauts-de-Seine). Obě vraždy spojuje fanatická krutost. Jedno je však rozděluje, jméno Ilana Halimiho zná každý, palestinské oběti však dosud jméno neměly, zprávy o nich vždy jen rychle vyšuměly. Jejich symbolem se teď stal hlas šestileté Hind Radžabové.

SPISOVATEL ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ

„V kriminále i v koncentračním táboře bylo těžko žít a nejtěžvěji působila nuda. Ta mnohé nejen oslabovala, ale dovedla přímo zabítet. Aby naši lidé neklesali na mysli, bylo třeba nudu zahánět. To se dalo nejlépe vyprávěním. Vyprávěl jsem proto i ve vězení i v lágru celé hodiny. Tak se celá řada příběhů vryla přímo do paměti a vykrystalizovala v pevný rámec.“
Tato slova Antonín Zápotocký napsal v doslovu svého prvního románu *Vstanou noví bojovníci*, kde se snažil odhalit a popsat kořeny své spisovatelské ambice. V předmluvě stejného díla se ale proti své pozici spisovatele a charakteru díla zároveň vymezil tím, že nepředkládá román ani historii. V každém případě vydáním knihy rozhodně vstoupil do spisovatelského světa, navíc v období, které tématům kořenů dělnického hnutí přálo. V několika svých literárních opusech v podstatě definoval způsob, jakým nahlížet na události kolem vzniku sociální demokracie, dramatického roku 1905 nebo revolučního pokusu v roce 1920.

Jeho povinnosti v čele odborového hnutí mu ovšem brzy po válce nedovolily soustředit se na podobnou činnost. Ta pro něj sice mohla být (a patrně také byla) jistou relaxací, ale potřeboval na ni dostatek času.

Volněji měl v roce 1947, kdy se díky odborářskému pozvání nakonec vypravil na dovolenou na jugoslávský ostrov Rab. Zde se pustil do psaní románu *Vstanou noví bojovníci*, v němž zkombinoval vlastní vzpomínky z dětství a líčení počátků dělnického hnutí s postavou otce Ladislava v centru událostí. Knihu ukotvil v době mezi léty 1890 a 1896. Dílo se vzápětí dočkalo divadelní adaptace v roce 1949 v dramtizaci Jaroslava Nezvala, v Národním divadle mělo představení 53 repríz. V roce 1971 bylo zinscenováno v Horáckém divadle v Jihlavě a v témže roce i v Národním divadle, poté znovu v Národním divadle na přelomu let 1974/1975. Došlo i na rozhlasová zpracování – v roce 1951 v dramtizaci Josefa Malého a poté 1984 v dramtizaci Marie Bokové. Z dat, kdy se dramtizace objevovaly na jevišti, je patrné, že po období 50. let je to právě normalizace, která sahá po osvědčených tématech z minulosti dělnického hnutí.

Jen několik měsíců po vydání románu *Vstanou noví bojovníci*, v březnu 1949, se uskutečnil sjezd československých spisovatelů, na kterém byl Antonín Zápotocký tak trochu v dvojí roli předsedy vlády i „kolegy“ spisovatele shromážděných literátů. Ve svém projevu zdůraznil, že v literatuře nejde o hledání nového proletářského myšlení, ale využití všeho vhodného z minulosti pro současné dny. Dále hovořil o tom, že skončila doba psaní pro „úzkou vybranou vrstvu měšťáckých estétů“, spisovatelé naopak musí psát pro miliony pracujících. V závěru mimoděk vyzdvihoval i své literární postupy, když říkal, že je nutné „umět zpopularizovat tyto často neznámé hrdiny práce a revolučního boje, (...) jejich úspěchy a konečná slavná vítězství“.

V roce 1949 také vydal další ze svých románů *Bouřlivý rok 1905*, který se věnuje atmosféře bojů o všeobecné volební právo, je zakotven na pražský Žižkov a hlavní hrdina Toník Budečský nese jasné autobiografické rysy Antonína Zápotockého. Román je nejen freskou bouřlivých událostí, ale i snahou o drobnokresbu života tehdejšího Žižkova, kde se proti sobě stavělo proletářské a měšťanské prostředí. Další dělicí čára vede mezi mladým hrdinou a jeho soupevníkem Frantou Habánem, který prosazuje anarchismus. Ten ale Toník Budečský odmítne jako neplodnou cestu. Je zjevné, že Zápotocký se tímto románem s odstupem několika desítek let vyrovnal s osobností Franty Sauera, kterou jako mladý na Žižkově poznal, navíc se také po jistý čas v anarchistickém prostředí pohyboval. Zápotocký vystavěl text tak, aby bylo patrné, že mu dějiny daly za pravdu v tom, že anarchismus je neproduktivní, zatímco komunismus vede ke změně. Také tento román se dočkal divadelní dramtizace, a to v roce 1951 rovněž Jaroslavem Nezvalem. Dalibor Chalupa následně další rok připravil rozhlasovou adaptaci.

Třetí Zápotockého kniha *Rudá záře nad Kladnem* je patrně jeho nejslavnějším románem. Již zavedený autor-kronikář dělnického hnutí ho dedikoval 30. výročí komunistické strany. Rukopis dokončil v únoru 1951 a na jaře téhož roku byla již kniha k dispozici čtenářům. Román zabírá léta 1918 až 1920 a je poměrně podrobným záznamem událostí, který lze docela dobře konfrontovat I s archivními dokumenty. Patřilo ke zvyku Zápotockého, že měl při práci na knihách vždy připraven bohatý rešeršní materiál, vycházel z autentických dobových dokladů, tisku a dalších materiálů. Vzhledem k tomu, že protagonistou je sám autor, je třeba opravdu kriticky nahlížet na pasáže, které popisují jeho vlastní názory a činy.

Rudá záře nad Kladnem se dočkala hned dvou rozhlasových a dvou filmových zpracování. Rozhlas ji uvedl v roce 1961 v dramtizaci Karla Jaiččka s titulem *Rudý prapor zavlaje* a o deset let později pod původním názvem *Rudá záře nad Kladnem* v dramtizaci Vlastimila Říhy. Filmovou podobu dostal román v roce 1955 v režii Vladimíra Vlčka a poté ještě ve dvoudílném televizním filmu z roku 1974 v režii Antonína Dvořáka. Je překvapivé, že dílo nebylo zpracováno jako klasická divadelní hra, objevilo se jen v roce 1984 jako scénická montáž Krajského divadla Příbram v režii Rudolfa Roučka pod názvem *Bouřlivá léta*.

Recepci románu bezpochyby ovlivnil fakt, že se autor stal v březnu 1953 prezidentem republiky. Prezentace jeho díla se proto velmi brzy aktivně ujal hvězdy tehdejšího literárního i hereckého světa. Svědčí o tom například program národního

podniku Kniha na květen 1953, kdy pořádal besedy právě o knihách Antonína Zápotockého. Dne 5. května besedu moderoval Jindřich Veselý, ředitel Ústavu dějin KSČ a bývalý šéf Státní bezpečnosti, ukázky měl číst herec Jaroslav Průcha; besedu o tři dny později moderoval básník Vítězslav Nezval a ukázky četl herec Vladimír Ráž. Dne 12. května besedu vedl Jiří Marek a ukázky četla herečka Vlasta Chramostová…

Čtvrtá kniha *Rozbřesk* vyšla na jaře 1956 a tematicky se vracela ještě hlouběji do 19. století, k symbolickým „rozbřeskům“ dělnického hnutí. Časově se kniha pohybuje mezi léty 1852–1878 a jejími hlavními postavami jsou Terezka a její dcera Barunka (Zápotockého babička a matka). Tentokrát autorovi šlo více než o zachycení dobové nálady o práci s charakterem protagonistky a jejím pohledem na svět. Samozřejmě, i zde v diskusích defilují jména z počátků sociálně demokratického hnutí, jako je Pecka, nebo se zde objevuje kritika družstev Oul doktora Chleboráda, ale kniha je výjimečná i tím, že zde hlavní postava Terezka zemře. Předobrazem byla skutečná smrt Zápotockého babičky.

V tomto románu nemohl Zápotocký logicky využít vlastních vzpomínek, musel se tedy spolehnout na rodinné vzpomínání a další materiály, které mu připravovali i pracovníci hradní kanceláře. Části rukopisu se na veřejnosti objevily již na podzim 1955 a postupně vycházely v časopise *Květy*. Vedlejším produktem románu byla samostatná kniha *Barunka*, jejíhož vydání na konci roku 1957 se Zápotocký ale už nedožil.

I tato dvě poslední Zápotockého díla byla vhodným materiálem pro adaptace komunistickým režimem. Na jejich základě vznikly dva televizní a jeden filmový projekt v období normalizace. V roce 1972 to byl dvoudílný televizní film *Paní Terezka*, který režíroval Milan Peloušek, v roce 1974 film *Barunka* v režii Evy Hallerové. Zápotockého matku Barboru jako dítě ztvárnila Magdalena Reifová, jejího bratra Pepíka Marek Vašut. V roce 1976 následoval filmový projekt *Čas lásky a naděje*, vycházející opět z románu *Rozbřesk*. Jeho režie se ujal Stanislav Strnad a ve filmu se objevily takové herecké osobnosti jako Jaroslav Moučka, Jaroslav Satoranský nebo Vlastimil Brodský. Další adaptací *Rozbřesku* byla divadelní dramtizace z roku 1960 pod vedením Zdeňka Dufka, jež se hrála v plzeňském divadle. O rok později ji stejný autor adaptoval i pro rozhlas; další rozhlasovou adaptaci vytvořil o deset let později Jan Fuchs.

Antonín Zápotocký byl v posledních deseti letech života skutečně plodným autorem, byt existují mnohé spekulace o tom, že se na jeho díle museli podílet někteří zavedení spisovatelé, jako např. Jan Drda, ale pro tato tvrzení nemáme příliš věrohodných důkazů. Jako podpůrný střípek však může sloužit vzpomínka bohemistky Mileny Honzíkové, pracovnice prezidentské kanceláře v Zápotockého období, která později tvrdila, že pro Zápotockého, či přímo za Zápotockého napsala Barunku. Důležitou a ověřitelnou informaci pro nás však bezesporu je, že v Zápotockého archivu se nachází bohatý soubor archivních rešerší a výpisků, jež autorovi sloužily jako podklady pro významné části jeho literárních děl.

Literární kvalita Zápotockého knih byla vždy až na druhém místě, klíčové bylo politické sdělení o nutnosti sociální revoluce. Jeho postavy bývají často velmi schematické, stejně jako jejich dialogy či monologické promluvy. Žánrově se autor pohybuje někde mezi vzpomínkou, kronikou a vyprávěním. Přestože se tehdejší oficiální kritika zalykala chvalozpěvy, v zákulisí již byli samotní spisovatelé o mnoho skeptičtější. Ale to nic neměnilo na tom, že takový Ladislav Štoll, zásadní postava socialistické literární (a zejména literárně-politické) kritiky, o Zápotockém psal: „Již sám jeho bohatý slovník, jeho plynulý, lehký, věrně zobrazující a vystihující hovorový jazyk, je projevem jeho hlubokého, bytostného demokratismu. V jeho dikci, v jeho větné vazbě není ani stopy po vyumělkované stylizovanosti. Literární útvar vzešlý z pera soudruha Zápotockého má tentýž lidový rodokmen, z něhož pochází velké umění Jaroslava Haška.“

Sám Zápotocký se mezi spisovateli pohyboval rád, považoval se přece jen za jednoho z nich, přičemž se snažil udržovat kolegiální a přátelský tón, pokud tedy nedošlo k otevřenému střetu, jako tomu bylo na sjezdu spisovatelů v roce 1956. Rád zajížděl na zámek Dobříš a dalo by se říci, že se ve společnosti spisovatelů cítil dobře. Zájem o kulturu nebyl z jeho strany jen nějakou propagandistickou hrou. K tomuto prostředí chtěl mít blízko od mládí, byt se jeho životní cesty posouvaly docela jiným směrem. Vzpomeňme na jeho mladistvé básnické pokusy nebo výtvarný talent. Zápotockého jméno bychom zpětně dohledali v seznamech hostů premiér divadelních představení Národního divadla, které navštěvoval jako premiér i prezident, a existují i četné důkazy o tom, jak aktivně se snažil navštěvovat výstavní projekty. Jak připomínal například Adolf Hoffmeister v oslavné knize *Spisovatelé Antonínu Zápotockému*: „Někdy, když si vyrazil do ulic, prošel až čtyři výstavy za odpoledne. Ale žádná návštěva nebyla oficiální. Když někam přišel, tak nešel odtamtud, dokud nevěděl, co chtěl vědět. A hned šel věci na kloub. Říkal ostatně vždy zcela otevřeně, co se mu líbí a nelíbí. V době sucharských souchoťí v umění byla jeho slova velkou posilou.“ Daný citát se dá číst jako pozitivní dobová výpověď, stejně jako dnes kriticky. Zápotockému jistě nechyběl instinkt, jenž však bývá častou výbavou diletantů, kteří se nebojí hodnotit i bez potřebné vzdělanostní výbavy.

Jeho blízký vztah ke spisovatelskému řemeslu se projevoval

i v některých interních diskusích na plénu ÚV KSČ. Před spisovatelským sjezdem v roce 1956 se na veřejnosti objevovaly zprávy, že může dojít k projevům nespokojenosti, Zápotocký na to před svými straníky předem reagoval, resp. přímo je varoval. „Protože jsme je usměrňovali nesprávnými metodami, lezlo to každému z krku. Proto se tam nashromáždila nespokojenost, a když se poměry uvolnily, ta poklička na hrnci tam daleko více vyskakuje než na jiných místech. (...) Podívejte se, soudruzi, jistě bylo nesprávné, když chtěli mnozí u nás potlačovat Seiferta a podobně. Řeknu vám ale, že když budou všichni naši takzvaní socialističtí anebo komunističtí básníci psát jen verše na maminky, na děti a měsíček, samozřejmě se úchylek nedopustí. Pomůže-li nám to však nějak zvlášť při výstavbě socialismu, to je druhá otázka. Nejsem pro to, abychom čistou lyriku potlačovali, ani pomyšlení, ale nejsem také pro to, abychom ji nějak zvlášť přeceňovali.“

Ještě před sjezdem, kde došlo k prvnímu otevřenému střetu mezi režimem a spisovateli, promluvil Zápotocký na jedné z konferencí na téma kritiky a kvality prózy. Sám se přitom částečně nazval „privilegovaným spisovatelem“. Jeho projev byl hodně obšírný, hovořil například o tom, že kritizovat se musí i ti, které uznáváme, a které máme dokonce rádi. Zmínil příklad malíře Rabase, jehož velice respektoval, ale nebal se kritizovat. V dalších pasážích se věnoval otázce svobody umělecké tvorby a pravdivosti, či spíše uvěřitelnosti uměleckých ztvárnění, v tomto smyslu se ohradil například vůči Marii Majerové. Na téma svobody uměleckého projevu řekl: „...budujeme socialismus a chceme ho vybudovat a tomuhle zásadnímu požadavku podřizujeme všechno, i tu spisovatelskou a uměleckou činnost. A to je, z čeho mají mnozí umělci u nás břicha bolení. (...) Jenom nám dejte uměleckou svobodu, říkají, abychom si mohli dělat, co chceme. A na to já říkám: Takovou uměleckou svobodu umělcům dávat nebudeme, to bychom socialismus nevybudovali.“

Vedle toho ale vzápětí brojil proti extrému, který pro ideologii nehledí na uměleckou kvalitu. Věci prý nesvědčí, když vznikne dané dílo, aby se zavděčilo, a přitom příliš viditelně překrucuje realitu. Použil příklad filmu *Botostroj*, který měl ve skutečně exaltované formě ukázat Tomáše Baťu jako zločince, jemuž se bouří dělníci a který má blízko k Hitlerovi: „Nebo když mi Svatopluk napíše Botostroj a dá mi tam, jak tam byla ohromná stávka u Batí, a když já vím, že jsme se o to po léta marně namáhali a nikdy jsme tam stávku nedocílili, takhle falšovat, to nepřispívá k žádné výchově. Nemohu líčit situaci tak, jak bych si ji přál mít, musím ji líčit tak, jak byla.“

Co si však vzít z tohoto projevu, který si nesporně vnitřně odporuje? Na jednu stranu nepřipouští svobodnou tvorbu, na druhé straně kritizuje překrucování historie. Přestože bychom mohli věřit tomu, že daná slova myslel Antonín Zápotocký vážně, jak je možné, že necítil onen rozpor? Možná by se dalo říct, že je třeba vytvářet díla tak, aby se hodila budování socialismu – do očí bijící překrucování je kontraproduktivní (nelze lhát tak, aby se na danou lež dalo upozornit), je třeba pečlivě vybírat vhodná díla, ale to neznamená mluvit pravdu, natož ji sdělovat celou.

Tento přístup pak zcela otevřeně zastával během dubnového sjezdu spisovatelů. Před ním zde vystoupili někteří s velice kritickými projevy, nejviditelnější byli básníci František Hrubín a Jaroslav Seifert. Za dalšího protisocialistického exponenta byl po svém projevu prohlášen I prozaik Václav Kaplický, který měl velkou důvěru svých kolegů.

Hrubín se na přítomné obrátil se slovy: „Kdo z nás i spokojeně chodí, spokojeně píše, spokojeně pobírá honoráře, a klidně usíná, kdo se staví, jako by o ničem nevěděl, kdo neřekne nahlas, zde se děje křivda, je zakuklený maloměšťácký sobec, a ten, kdo se dokáže jen tajně stydět, je zbabělec.“ Jaroslav Seifert ve známém emotivním proslovu konstatoval: „Znova a znova zde slyšíme zaznívatí, a to z úst nikoliv nevýznamných, že je zapotřebí, aby spisovatel psal pravdu, to mi znamená, že spisovatelé v posledních letech pravdu nepsali. Psali, nebo nepsali? Dobrovolně, či nedobrovolně? Ochotně, či neochotně? Bez nadšení, či s vřelým souhlasem? Smlčí-li pravdu kdokoliv jiný, může to být taktický manévř, smlčí-li pravdu spisovatel, lže!“

Na tyto projevy, kritizující minulé období, reagoval následně 27. dubna Antonín Zápotocký: „Vystupovala zde řada spisovatelů, která zde slibovala, že budou ode dneška vždycky lidem mluvit pravdu. Znamená to, že si jsou vědomi toho, že vždycky pravdu nemluvili. Já to nechápu, soudruzi. Jsem veřejně činným přes 50 let, nejsem 50 let spisovatelem, ale veřejná činnost nutí člověka mluvit k lidem. A já jsem se snažil vždycky lidem pravdu mluvit a byl jsem přesvědčen, že pravdu mluvím. Jiná je otázka, jestli jsem se někdy nemýlil. Mýlil jsem se často a v mnohých věcech.“ Zápotocký, který veřejně před československými spisovateli hlásá, že v předchozích letech nikdy nelhal – to je také doklad o povaze a možná i sebepojetí tohoto aktéra dějin.

Ve svém proslovu následně pokračoval popisem problémů, se kterými se budování socialismu potýkalo, ale vzápětí přešel do ofenzivy: „Správná je kritika všech těch, kteří ze stanoviska vítězného socialismu a víry v další budoucnost socialismu a neotřesitelnost nesprávné věci kritizují. Nesprávné jest stanovisko těch, kteří kritizují ze svého osobního stanoviska a chtějí si ohlívat, jak se říká dneska, svoji osobní a sobeckou polívčičku. Chtěj nechtěj, upadají v demagogii, ať jsou jejich úmys-

Pokračování na str. 3.

Pokračování ze str. 2.

ly jakékoliv. A takovým bylo vystoupení Hrubína, Seiferta a podobně. Uznávám jejich básnický talent a jsem pro to, aby jejich básně nebyly přehlíženy. Neuznávám je jako bojovníky a spolehlivé opory nového socialistického života, soudruzi. Tak je to i s mnohými klasiky. Kupříkladu spisovatel Čapek. Budu ho uznávat jako spisovatele, jako britkého kritika hlouposti a neřestí buržoazní společnosti. Nebudu ale nikdy zapomínat, *že Čapek nebyl socialistou, že byl kritikem socialismu.*“ Řeč završil citátem Gorkého na adresu buržoazních spisovatelů.

Režim na události na sjezdu musel reagovat. Kritika spisovatelů se stala velkým tématem již na květnovém zasedání, kde se slova ujímal především Václav Kopecký. Ten odsuzoval nejen „vzbouřence“, ale především pasivitu části spisovatelů-komunistů. Ocenil přitom právě projev Zápotockého: „Všichni však víme, jak veliký význam mělo na sjezdu spisovatelů statečné vystoupení soudruha Zápotockého jako spisovatele (bouřlivý potlesk) a některých druhých soudruhů, zvláště soudruha Štolla, Nezvala, Stehlíka, Taufera a jiných. (Potlesk.) Je třeba také pro pravdu zaznamenat, že slovenští spisovatelé se na sjezdu spisovatelů zachovali vesměs dobře, lépe než čeští spisovatelé. (Bouřlivý potlesk.) Jednáni mělo očekávatelnou dohru – snahu po publikačním umlčení spisovatelů. František Hrubín svého projevu včas zalitoval, a zákaz ho tedy minul, Seifert na nic podobného nepřistoupil a odmlčel se.”

Zápotocký byl přítomen ještě jisté rituální tečece za sjezdem, kde strana požadovala, aby se svaz spisovatelů distancoval od zde přednese-ných projevů a deklaroval souhlas s režimem. Po složitých přípravách k tomu došlo až na jednání 26. června 1957. Spisovatel Jan Otčenášek zde přednesl referát distancující se od projevů Hrubína, Seiferta I Kaplického. Vedení strany sice očekávalo ostřejší pojmenování nepřátel a vymezení se proti nim či odpůrcům strany, ale k tomu nedošlo. Vedle Jana Otčenáška se k projevům svých kolegů kajícíně postavil i Vítězslav Nezval, když řekl: „…my, kteří jsme jim tleskali, jsme se dopustili, abych tak řekl, z lásky k nim, jako komunisté velké chyby. (...) Ona se vytvořila taková zvláštní psychóza těch projevů. (...) Tento sjezd byl plný chyb a omylů.“

Autorka Nezvalova životopisu Krystyna Wanatowiczová uvádí, že Nezval byl na tomto setkání mimo jiné motivován ke kajícínosti i tím, že mu Zápotocký hrozil odebráním důchodu vypláceným v souvislosti s titulem národního umělce. Mělo k tomu dojít měsíc před touto červnovou schůzí, kdy se Nezval se Zápotoc-kým dostal za přítomnosti sovětského velvy-slance do rozepře na téma socialistického realismu. Autorka dovozuje zásah do Nezvalových financí také tím, že brzy po Zápotockého smrti se za finance pro básníka přimlouval u nového prezidenta Novotného ideolog Václav Kopecký.

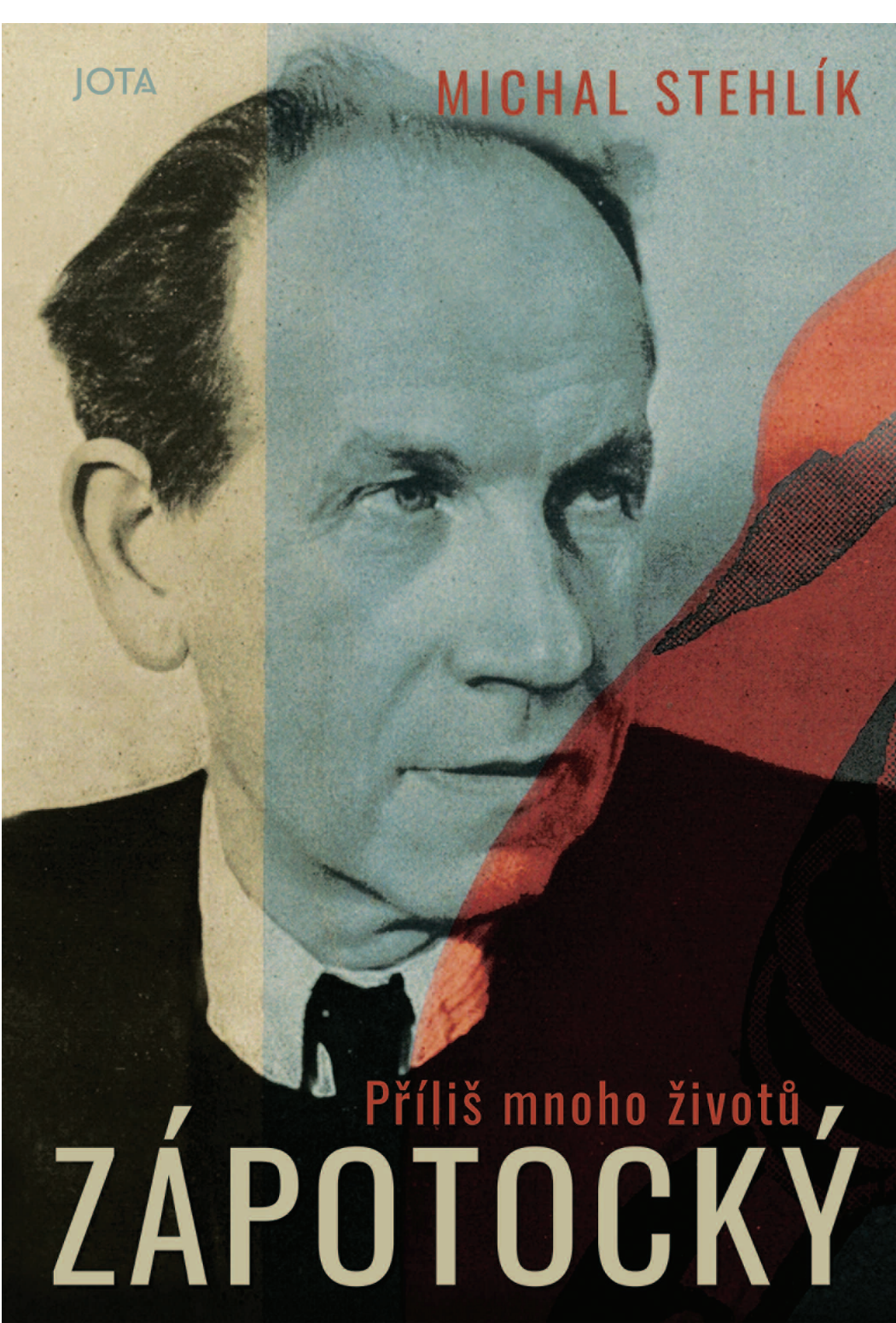
Na této schůzi Zápotocký vystoupil znovu jako kolega spisovatel, zároveň ale k přítom-ným hovořil z pozice moudrého funkcionáře, který jim chce pomoci, pokud by byli pomýle-ní. Předvedl skvělou ukázkou politického pater-nalismu vůči intelektuální vrstvě společnosti. Spisovatele se snažil přesvědčit o svém upřímném zájmu i tím, že popisoval svoji vlastní historii. Jen několik málo měsíců před smrtí je to více než symbolické. „Hlásím se do diskuse, nečiním tak proto, abych mentoroval. Chtěl bych přispět našim soudruhům spiso-vatelům při hledání správné cesty. (...) Sám jsem to také [kolí-sání] prožíval. Než jsem se stal komunistou, pracoval jsem dvě desetiletí v sociálně demokratické straně. Rozchod s touto stranou nebyl pro mě bezbolestný. Ještě těžší bylo ze sebe skuteč-ného komunistu vychovat. Potřeboval jsem k tomu celá deseti-letí. (...) V čem se domnívám já, že byla hlavní chyba druhé-ho sjezdu spisovatelů. V nechápání významu demokracie a svobody, v nechápání úlohy dělnické třídy a komunistické strany při výstavbě socialismu. (...) Jestli tuto spojitost ztratíte, nezabráníte tomu, aby krásné květy socialistického umění nebyly udušeny jedovatým býlím.“ Jakkoliv se tedy Antonín Zápotocký snažil být součástí spisovatelské obce, nakonec z něj vždy promlouval spíše funkcionář a prezident republiky.

Dílo Antonína Zápotockého vycházelo v obrovských nákla-dech v mnoha reedicích, jejich masovému vlivu ovšem napomohla filmová zpracování jeho dvou klíčových děl, *Vstanou noví bojovníci*, a především dvojí pokus o adaptaci *Rudé záře nad Kladnem*. Scénář k filmu *Vstanou noví bojovníci* zpraco-val Jiří Fried, režie se ujal Jiří Weiss, kamery Jaroslav Tuzar a v hlavních rolích Ladislava Zápotockého a jeho ženy Barbo-ry se objevili Otomar Krejča a Antonie Hegerlíková. Film poměrně věrně kopíruje příběh literární předlohy. Hlavní hrdi-na (Ladislav Zápotocký) je na základě své politické činnosti a pobytu ve vězení vypovězen z Prahy do rodné vsi Zákolany, kde se živí jako krejčí, a postupně se i zde snaží o veřejnou činnost. Odsouzen je nejprve za přečin tajného spolčování a poté za politickou činnost. V Zákolanech zakládá spolek, v němž usiluje o spojení všech obyvatel obce, které chce při-pravit na boj za sociální spravedlnost a politická práva. Jedním z ideologických vrcholů filmu je „svěcení“ praporu spolku, při němž má proslov jak farář, tak Ladislav. Ten hovoří o husitské tradici a o „rudé pravdě spravedlnosti“. Film končí obecními volbami, ve kterých vítězí sociální demokraté i s kandidátem Zápotockým, jehož od volební místnosti provází dav zpívající píseň *Vstanou noví bojovníci*.

Postava malého Antonína se ve filmu objeví několikrát, nej-výrazněji když hlídá v lese při tajné schůzce místních socialis-tů. Film předkládá barvitý obraz sociální bídy v posledních dekádách 19. století a také Ladislava Zápotockého jako spra-vedlivého a nezlomného vůdce dělnického hnutí.

Rudá záře nad Kladnem už sleduje klíčové okamžiky vzniku komunistické strany v letech 1918–1921. Snímek byl uveden v roce 1955 v režii Vladimíra Vlčka a s kamerou Jana Stallicha. V hlavních rolích se objevili Josef Bek jako Antonín Zápotoc-ký a Vlasta Chramostová jako jeho manželka Marie. Sám Zápo-tocký byl přítomen natáčení a herce poté pozval na Hrad ke společenskému setkání a diskusi. Ještě v prosinci 1960 přála Vlasta Chramostová Marii Zápotocké k narozeninám a vzpomí-nala při tom na natáčení.

Film začíná návratem z války, kdy je Zápotocký konfronto-ván se „starou gardou“ sociální demokracie a vyplísněn za rudou kokardu na vojenské čepici. V této scéně se projevuje

rozpor mezi národními a státními prioritami sociálních demo-kratů a revolučností tehdejší levice směřující k založení komu-nistické strany. Film také akcentuje Zápotockého cestu do Moskvy v roce 1920, při níž se měl setkat i s Leninem. Jedná-ní v Moskvě zde nejsou zobrazena, pouze se o nich mluví před cestou a po ní. Konec revolučního roku 1920 je situován pouze do Kladna, pražský „boj“ o Lidový dům ve filmu není. Velký prostor dostává Zápotockého postava před soudem, jenž odsoudil do vězení ty, kteří vedli stávkové akce v prosinci 1920 v Kladně. V této scéně přednáší Zápotocký jakýsi revo-luční manifest. Film výrazně akcentuje nezastupitelnou roli odborů a také důležitost role žen v dělnickém hnutí (vystou-pení Marie Zápotocké během demonstrace 1. máje 1921 v Kladně nebo diskusi o roli žen v závodních radách).

Obraz druhého dělnického prezidenta je zde jednoznačný: vždy si ví rady, neváhá, okamžitě se dobře i strategicky rozho-duje a vidí dál než ostatní soudruzi. Je vykreslen jako důvěry-hodný politik, který má značné žurnalistické a rétorické schop-nosti. Celkové zpracování snímku je velmi schematické, uka-zuje přesvědčené správné straníky i staré oportunistické váhance.

Kniha se dočkala ještě dalšího filmového zpracování, dvou-dílného televizního filmu v roce 1974. Režie se ujal Antonín Dvořák podle scénáře Jiřího Frieda a s kamerou Vladimíra Opletala. Zápotockého ztvárnil Jiří Klem, Marii Zápotockou Jaroslava Obermeierová. Film se soustředí na vnitrostranickou situaci sociální demokracie a zobrazuje tradiční scény, jako Zápotockého návrat z války, stávkovou aktivitu či střet s vede-ním. Mimořádný prostor je věnován postavě poslance Ludvíka Austa, v podání Václava Mareše, i Vlastimilu Tusarovi, jehož si zahrál Karel Höger.

Adaptace navíc zobrazuje návštěvu Moskvy a mytické setká-ní Zápotockého s Leninem (hraje Václav Švorc), které se ve starší verzi neobjevily. Vůdce bolševické revoluce varuje Zápo-tockého před „pravicí“ ve straně a doposud nerozhodného politika nepřímou vyzývá k založení samostatné komunistické strany. Přesvědčení o Leninově prozřetelnosti dokládá scéna, kdy se Tusar a spol. rozhodnou po demisi vlády odložit str-anický boj, na což Zápotocký reaguje výrokem: „Přesně tak to říkal Lenin!“

Dalším rozdílem mezi oběma filmovými zpracováními je absence akcentu na ženské zapojení do revolučního hnutí, v normalizačním snímku se tento prvek prakticky neobjevuje.

V obou verzích každopádně Zápotocký působí jako pevný, rozhodný a do budoucnosti hledící stranický lídr a vizionář.

Celý film vrcholí kladenskou stávkou, kde se rovněž zmiňují události v pražském Lidovém domě.

Závěry obou adaptací se výrazně liší. V 50. letech je divák ještě konfrontován se Zápotockým ve vězení, jeho následnou řečí před soudem, vystoupením Marie Zápotocké na oslavách 1. máje a samotným založením KSČ. Dvoudílný televizní film tyto závěrečné pasáže zcela vypouští. Končí zatčením stáv-kového výboru v kladenském Dělnickém domě. Kamera zabírá kordon zatýkaných, a nakonec najede do velkého obrazu nad továrny a hutě, nad nimiž stojí demonstrant s obrovskou vlající rudou vlajkou. Film končí a zbytek dějin obstarají titulky, kde je zmíněn další vývoj, založení KSČ a klíčová role Antonína Zápotockého. Jistou ironií může být herecké obsazení Josefa Beka, jenž ve filmu z roku 1955 hrál Zápotoc-kého, zatímco v normalizačním snímku mu byla svěřena role komisního četníka, který na konci roku 1918 odměřeně vítá navrátilce z války na nádraží.

Zatímco film *Vstanou noví bojovníci* se Zápotockému věnuje jen okrajově a více se soustředí na jeho otce, v obou filmových adaptacích *Rudé záře nad Kladnem* už vystu-puje v přesvědčivé roli revolučního vůdce. To je ostatně obraz, na kterém Zápotocký odjakživa systematicky pracoval. Na veřej-nosti neváhal nasadit masku obyčejného člo-věka z lidu, což mu získávalo popularitu větší, než byli schopni získat jeho straničtí kolegové či kolegyně. Jeho obraz funkcioná-ře-spisovatele se zkrátka vymykal a velmi brzy po jeho smrti byl dle dobových potřeb domodelován i publikací *Spisovatelé Antoní-nu Zápotockému*, která vyšla v roce 1958. Ta zahrnovala stručná ohlédnutí, básně, charak-teristiky, vzpomínky a nedotýkala se pouze literatury, ale i dalších uměleckých směrů, výtvarného umění nebo Zápotockého oblíbe-né fotografie. Objevila se v ní reprezentativní česká jména (Nezval, Štoll, Majerová, Drda, Hoffmeister, Skála, Závada, Glazarová), ale i slovenští autoři (Matuška, Kusý, Chňoupek, Mináč, Karvaš, Mihálik). Právě Vladimír Mináč ve svém kratičkém ohlédnutí charakte-rizoval Zápotockého poměrně jednoduše, zároveň poeticky i pregnanntně: „Človek, ktorý odišiel, netúžil dotýkať sa hviezd; jeho kráľovstvo bolo na zemi.“ Literární kritik Ale-xander Matuška ho doplňoval v podobném duchu: „V súdruhovi Zápotockom odišiel člo-vek, ktorého univerzitou bol život...“

Jakkoliv měly texty vyznívat jednoznačně pozitivně a oslavně, s odstupem času v nich dokážeme vysledovat vědomí Zápotockého odlišnosti od ostatních spisovatelů. Každopádně sílu literárního díla tak jako tak prově-ruje čas a schopnost oslovovat i mimo dobo-vý kontext, v němž vzniklo. Zápotockého literární tvorba objektivně nedokázala přežít svoji dobu a obstát, zůstala jí však jiná role, autorem částečně zamýšlená, a to je kroni-kářský charakter, výpověď o době.

Když už zazněla slova slovenských spiso-vatelů, v krátké odbočce bychom se mohli zastavit také u vztahu Zápotockého ke Slo-vensku. To měl na jednu stranu v oblibě, navštěvoval jej již za první republiky a rád

pobýval v prezidentském sídle v Topoľčiankách, na druhou stranu však byl přirozeným centralistou a „slovenská otázka“ se u něj nikdy prakticky netematizovala. Slovensko nikdy nevnímal jako nějaké zásadní politické téma, vyjma dělnic-kého hnutí a komunistické strany. Jeho vztah tedy nebyl „zatížen“ politikou, ale právě proto neměl žádné pochopení pro slovenská politická specifika.

Svou poslední dovolenou v srpnu 1957 trávil v již zmíně-ných Topoľčiankách a ve chvílích klidu se vracel k veršová-ní, jež jej provázelo od mládí. Dne 28. srpna zde napsal i jednu z posledních básní v životě, kterou uvádíme v plném znění. K Zápotockému tak nějak patří, že kromě humoru do ní vpravil i závěrečné ironické pošťouchnutí k budování zdejšího koupaliště.

V Topoľčiankách dařilo se nám dobře a mílo. Trochu se tu tancovalo, trochu se i pilo. Na hřebce jsme dívali se, na „divjáky“ chtěli – ti se ale disciplínou řdit neuměli. Hříbky v lese nenašli jsme – za nás byl už pustý, zato byla na pasece kultura a vuřty. Dneska už se rozejdeme, budem vzpomínati, snad nám zase příští léto dovolenou vrátí. Pozdravujem rekreanty i občany z venku – jeden myslí na kuželky, jiný na Helenku. Mějte se tu dohromady dobře dnes i příště – doufajte, že dočkáte se snad i koupaliště.

Hříbky v lese nenašli jsme – za nás byl už pustý, zato byla na pasece kultura a vuřty. Dneska už se rozejdeme, budem vzpomínati, snad nám zase příští léto dovolenou vrátí. Pozdravujem rekreanty i občany z venku – jeden myslí na kuželky, jiný na Helenku. Mějte se tu dohromady dobře dnes i příště – doufajte, že dočkáte se snad i koupaliště.

Kapitola Spisovatel z knihy Michala Stehlíka *ZÁPOTOCKÝ: Příliš mnoho životů*. Vydalo brněnské nakladatelství JOTA v roce 2025. Tiskneme se souhlasem nakladatelství.

Text © Michal Stehlík, 2025
© Nakladatelství JOTA, s. r. o., 2025

ŽITÍ JAKO VÁLEND A, SKÁKANDA A COCHCEŠ

IVO FENCL

Na jisté momenty raného dětství si nevzpomenete třeba deset let, zase zas vyplavou. Symbolicky nebo reálně? Nevím, ale v garáži mám dodnes gauč s pochromovanou vodorovnou tyčí, na kterém jsem si v šedesátých letech hrával, a gauč mi tehdy nebyl ani velký, ani malý, a měl tři polštáře a přes ně žádný potah, takže to byly tři planiny. Jasně si pamatuji, že jsem jednou začal říkat té nejkrajnější z nich Válenda, prostřední Skákanda a polštáři na druhém kraji Co chceš nebo-li COCHCEŠ.

A sám jsem stanovil pravidla. Na Válendě jsem se směl jen válet, na Skákandě jsem musel vždycky povinně skákat a řídit a na CochCeši, tam jsem si směl vybrat.

Vyplynulo z toho - naštěstí - že jsem si dovoloval permanentně řídit na celých dvou třetinách plochy gauče a jenom... Pouze když jsem nějakým omylem (anebo schválně) doskočil na levou třetinu nazvanou Válenda, reflektoval jsem změnu a „povinně“ zůstal ležet. A případně se leda trochu překuloval. Zrovna tak bylo možné válet se na Cochceši, a dupal jsem opakovaně, jak to zařídít, abych se beze ztráty květiny uměl překutálet přes prostřední Skákandu a pokračoval s nejmaximálnější plynulostí ve válení se, ano, na rodné Válendě.

Nedařilo se to propojit. I unavený jsem tudíž musel Skákandu pokaždé pilně přehopsat a teprve za ním jsem se znova složil.

A obejít ji po zemi? Už nepamatuji, zda jsem to sám sobě někdy dovolil, ale asi ne: jednoduché království měkkého, malinově zabarveného gauče nebylo opustitelné, nebo aspoň v čase her.

Autostriptyz

Jako malej kluk jsem musel ve škole chodit do náboženství, které nás však neučil náš pan učitel Hokr, ale katecheta, jehož jméno se mi už dávno vykouřilo z hlavy. A tak z celé věrouky, kterou se nám dětem pokoušel vtíloukat do hlavy, mi zbyli jen Bůh, kterého jsem si nikdy neuměl pořádně představit, protože si ho jen málokdo troufl zobrazovat, Panenka Marie a ubohý ukřižovaný Ježíš, co mi dodnes visí ve světnici na reprodukcí obrazu Mistra Třeboňského oltáře a z jehož výrazu čtu denně otázky: „Co jste mi to udělal? A proč?“

Pak ovšem přišlo únorové vítězství pracujících lidu, po kterém pracující přišli o své okovy a my žáci o našeho katechetu. Měl jsem z toho upřímnou radost, protože katecheta nejenže smrděl tabákem, což jsem nesnášel, ale navíc nás štípal sevřeným ukazováčkem a prostředníkem do tváří, kdykoli jsme neuměli odpovědět na jeho otázky ohledně Starého a Nového zákona. Po takovém jeho testu jsem se většinou tvářil jako Ježíš Kristus na tom obraze.

Ale naši tomu novému spasiteli pracujících, který měl boží jméno ve svém příjmení, akorát že německy, a křestní jméno po jednom papežovi, moc nefandili, protože údajně znárodnil jejich podnik. Jenže tomu já nerozuměl a bylo mi to jedno. Nebo, jak říkali naši, ganz egál.

Moji rodiče byli vůbec zvláštní. Milionářské dávice unikli, i když jen s odřeným hřbetem, protože táta a jeho společník včas koupili barák na břehu Berounky, ve kterém jsme pak prožívali nejen všechny prázdniny, ale i většinu víkendů podobně jako rodina Oty Pavla u převozníka Proška v Bránově. Ten byl ovšem o pár kilometrů dál. Ale úhoří, štiky, candáti, kapři a parmý byli tam u nás taky. A v nedalekém poto-

ce pro změnu zase okouni, tluští a pstruzi. Mé dětství tak bylo dost podobné dětství malého Oty Pavla, akorát že do toho jeho tvrdě zasáhla válka a německá okupace. Do života mých rodičů, kteří nebyli židé, víc zasáhl až zmíněný únorový převrat, ale ten já moc nevnímal, protože naši přede mnou o politice zásadně nemluvíli.

Politiku jsem začal vnímat, až když mi rodiče zakázali vstoupit do Pionýra, kam jsem moc chtěl, protože jsem byl jediný ve třídě, kdo v Pionýru nebyl, a tím pádem jsem nemohl jezdit ani na pionýrské tábory. Otec s matkou to zdůvodnili tím, že jsem byl od tří let vážně nemocný, což doložili i několika lékařskými posudky. Zasluhou těch posudků jsem byl taky osvobozený od tělocviku, jehož hodiny jsem pak trávil v tělocvičně či na školním hřišti na lavičce, na které jsem sedával s vyhrnutými rukávy, protože na předloktí jsem měl navlečené náramkové hodinky svých spolužáků. To aby si je při tělocviku náhodou nerozbili. Údajně jsem tak vypadal jako někteří rudoarmějci, kteří nás roku 1945 osvobozovali od německých okupantů. Po závěrečných zkouškách na osmiletce mě pak příslušné orgány nechtěly pustit ani na jedenáctiletku, ale moje matka za mě bojovala jako medvědice za své jediné medvídko a slavně zvítězila.

Na jedenáctiletku mě tak sice vzali, ale po maturitě jsem narazil na kádrový plot z ostatného drátu. Rodiče mi sice začali shánět různé protekce, ale to už mi táhlo na sedmnáctý rok a byl jsem poprvé v životě zamilovaný. Takže jsem se vzepřel.

Přihlásil jsem se v rámci organizovaného náboru na jednu z tak zvaných staveb socialismu, a tam jsem si nejen tu vysokou školu, ale i svou první lásku za cenu tří pracovních úrazů a několika konfliktů s nadřízenými i svými rodiči nakonec vybojoval.

Ale bylo to Pyrrhovo vítězství. Já první láska dala nakonec přednost jinému citeli a já zase úplně jinému oboru, než jaký jsem původně vystudoval. Zato jsem však udělal kariéru, o jaké se mi s mou kádrovou minulostí nikdy nesnilo. Dokonce ani těm mým spolužákům, jejichž rodiče měli v obýváku až do srpna 1968 viset portrét Lenina, anebo chodili do prvomájových průvodů se státním vyznamenáním na prsou.

Když mě moje první žena Alena opustila, zeptal jsem se po telefonu své nové partnerky Zuzany, kterou jsem znal všeho všudy dva měsíce, jestli by si mě nechtěla vzít. A ona po několika málo vteřinách řekla: „Proč ne. Ale to bych se nejspíš musela přestěhovat k tobě do Prahy, že jo? Ty bys za mnou do Brna asi nešel. Nebo snad ano?“

Samozřejmě že nešel! Za prvé jsem byl Pražák opravdu křtěný Vltavou, vždyť můj křest se konal v kostele sv. Klimenta, odkud je to k Vltavě coby kamenem dohodil, a za druhé má nová láska bydlela spolu s kamarádkou v ubytovně na brněnském Králově Poli, zatímco já měl po rodičích třípokojový byt v Dejvicích a v něm i těch semaforáckých „devět prken žehlicích“. No, možná jich bylo méně, ale stejně jako šicí stroj byly po mé matce, která měla svého času módní salon, takže jsem si je sice nedovolil vyhodit, ale do sklepa jsem je přestěhovat mohl.

„Neboj se, lásko!“ řekl jsem jí sebevědomě. „V Praze ti nebude nic chybět. Už jsem ti tu sehnal

Aplikuji-li tyto absurdní předpisy vytvořené klukem, který sám sebe striktně omezuje, aniž musel, na život, jsou doby hlubokého spánku, je čas intenzivního bdění (Skákanda), ale bývá i cosi mezi, kdy sníme v bdělém stavu.

A zatímco na Skákandě se neválíme, ale pokoušíme se prosadit, v noci anebo při snění poněkud ochabujeme a jsme zranitelnější. A možná, napadá mě, by za to stálo občas změnit pořadí a Cochceš by najednou a snad i logičtěji ležel pěkně uprostřed. Na dvou třetinách života by se tak dalo vždy válet, anebo na dvou (z druhé strany) skákat. Těžko říct, proč jsem Cochceše umísťoval na kraj. Z hlouposti? To bych neřekl. Asi aby byly hry složitější - a nenudil jsem se.

V žití je pro každého určitý jeho úsek volný k řádění a představujeme si ho nadále uprostřed, jak jsem to stanovil. Cochceš sice je také možno pro řádění využít, když je těsně a chceme být ještě rozmáhlejší, ale už je oblastí rizika, kdy můžeme narazit, dostat facu či přes hubu a nikdy nevíme, zda povětřím telety olověná kule a nebylo lepší válendově zalehnout.

Odvážnému ale štěstí obvykle přeje a propojení Skákandy a Cochceše v jednu jedinou řídící Skákandu je často produktivní. Oproti tomu propojení oblasti vhodné k válení s Cochcešem nic moc vytvářet nebude, a tak je třeba i jaksi „správněacké“, že leží aktivní Skákanda uprostřed a mezi Válendou a Cochcešem.

Ale jsou určité lidé, kteří na věc mají názor právě opačný, takže oni si Válendu s Cochcešem propojí. A to pomyslně, jak si říkám, ale usnou opravdově.

JAROSLAV ČEJKA

i práci. A prakticky stejnou, jakou děláš v Brně. Budeš dělat garderobiérku v divadle.“

Tenkrát jsem si ještě dokázal upravit selfičko tak, abych posrpnovými prověrkami prolezl, i když s odřeným hřbetem. Tehdy na mě ještě nebylo tak vidět. Ale v roce 1989 jsem stál až příliš ve světle reflektorů. A to mě smetlo jako tsunami.

Byl to prostě pech. Ale po čase jsem chytil druhý dech a začal jsem učit v soukromé škole reklamy a tvůrčího psaní. Byla to tak trochu onanie, ale bolestné za to utrpení nebylo marné. A studentky? Ty byly nejen švarní, ale i vstřícné a ochotné. Občas jsem si musel v duchu povzdechnout: „Bože, proč nejsem svobodný a mladší.“ To už jsme totiž měli dvě děti, a představa, že bych o ně rozvodem mohl přijít, byla pro mě z říše hororových snů.

Jenže jistý Romeo z divadla, ve kterém Zuzana pracovala jako garderobiérka, žádné zbytečné zábrany neměl. A tak Zuzka odcházela do divadla čím dál dřív a vracela se z něj čím dál později.

Trochu mě to štválo, ne že ne. Ale já si žárlivost zakázal už dávno. Možná že to byla chyba. Možná že Zuzana čekala, že o ni budu víc bojovat. Ale já ani nevlezl do ringu.

Navic jsme oba jedináčci, kteří nejsou zvyklí se o něco dělit, neumíme ustupovat v malicherných sporech a máme vždycky ve všem pravdu.

V dobách mého mládí se říkávalo, že dokonalá žena má všech pět pé. Že je pohledná, pracovitá, poslušná, přívětivá a pomilováníhodná. Jenže má Zuzana má těch pé dokonce šest. Je panovačná, popudlivá, protivná, přezírává, a navíc příšerně pracovitá. Kdyby ji znal ten slavný alžbětinský dramatik, nikdy by nemohl napsat *Zkrocení zlé ženy*. Leda že bych ji nabídl do televizní výměny manželek. A to nejen na týden, nýbrž navždy.

Ale copak to jde? Zrovna teď na mě volá, abych skočil s odpadky do popelnice a pak se zastavil ve večerce pro tatariku, protože k večeri budou smažené žampiony. Ani tuhle pitomou povídku mě nenechá v klidu dopsat.

Pane Bože, kam jsi dal své vševedoucí oči, když dělals tu první ženu z Adamova žebra! Tu, co zavinila, že jsi nás pak vyhnal z ráje. To jsi k ní měl rovnou přidat ještě jedno svoje boží přikázání: „Ženskou si za žádnou cenu nebrat!“

POZVÁNÍ

Valná hromada Výboru národní kultury se koná v sobotu **8. listopadu 2025** na adrese Praha - Politických vězňů 9, začátek je v **10 hodin v místnosti č. 116**.

Valná hromada Unie českých spisovatelů se sejde rovněž 8. listopadu 2025 na stejné adrese se začátkem ve 13 hodin. O půl hodiny dříve zasedne předsednictvo UČS.

PŘEČETLI JSME PŘES RAMENO

Mahlerova Osmá. Triumfální apoteóza lásky

„Právě jsem dokončil svoji Osmou – je to největší věc, jakou jsem doposud udělal. A tak zvláštní obsahem i formou, že se o tom ani nedá psát. Představe si, že se rozezvučí a rozezní vesmír. Nejsou to už lidské hlasy, nýbrž kroužící planety a slunce,“ napsal Mahler, když bylo dílo hotovo, v jednom dopise. „Všechny moje dřívější symfonie byly jen předehrou k této. V ostatních dílech je subjektivní tragika, ale tato plnými hrstmi rozdává radost,“ dodal později.

Premiéra symfonie se odehrála v Mnichově 12. a 13. září roku 1910 pod vedením samotného autora. Podílelo se na ní přes 800 zpěváků a 170 členů orchestru. Do Mnichova se sjely významné osobnosti společenského i kulturního života, mezi nimi skladatelé Camille Saint-Saëns, Richard Strauss a Siegfried Wagner nebo spisovatelé Stefan Zweig, Hugo von Hofmannsthal a Thomas Mann. Evropské deníky a hudební časopisy vyslaly své nejlepší recenzenty. Ne všichni se pak o díle vyjádřili pochvalně, ale publikum bylo nadšené. Osmá symfonie se stala největším triumfem Mahlera-skladatele.

„Při Mahlerově příchodu na pódium povstali všichni posluchači ze sedadel. Bezhlesné mlčení. Byla to nejdojemnější pocta, jaké se kdy nějakému umělci dostalo. Mahler, tento démon, zde ovládl

obrovské masy hudby, aby se staly zdroji světla. Nezměrně velký vnitřní zážitek pro každého, kdo směl být přítom,“ zaznamenala Alma Mahlerová ve svých vzpomínkách. Hudební kritik Julius Korngold, otec skladatele Ericha Wolfganga, svůj zážitek popsal neméně emotivně: „Zdálo se, že do davu posluchačů hází tu květiny, tu žhavé uhlíky. Měl jsem dojem, že mi ta symfonie, tak ušlechtilá, tak radostná a tak krásná, zjevuje Mahlerovu faustovskou proměnu a jeho stoupání do nejvyšších a nejčistších cel hudební tvorby.“ A Elsa Bienenfeldová pro Neues Wiener Journal uvedla, že si Osmá symfonie zaslouží „přední místo mezi díly, která mají předstoupit před soudnou stolicí nesmrtelnosti“.

Monumentální Mahlerova Osmá symfonie uzavřela letošní jubilejní 80. ročník Mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro.

Nahrávka v provedení České filharmonie pod taktovkou Semjona Byčkova je plánovaná k vydání v roce 2026 a uzavře celý mahlerovský komplet, jenž vychází od roku 2022 u společnosti Pentatone.

(www.ceskafilharmonie.cz)